

CBAC TGAU

Cymraeg Craidd

Cymeradwywyd gan Cymwysterau Cymru

Uned 4 - Barddoniaeth

Addysgu o 2025

Dyfarnu o 2027

Fersiwn 2 - Medi 2025

Nid yw'r cymhwyster hwn a reoleiddir gan Cymwysterau Cymru ar gael i ganolfannau Lloegr.

Yn arbennig i Gymru.
Yn barod i'r byd.

CRYNODEB O NEWIDIADAU

Fersiwn	Disgrifiad	Rhif y dudalen
2	<p>Gwall gramadegol: Wrth y bar, dyma'r ferch <u>â'r llygaid</u></p> <p>Gwall gramadegol: yn guriad drwy'r clustiau i gyfeilant i guriad y galon,</p> <p>Gwall gramadegol: cyllell finiog y tywydd oer</p> <p>Gwall gramadegol: ac eistedd gyda'i Mam-gu yn yr ardd bob nos.</p>	Tudalen 2 Tudalen 3 Tudalen 4 Tudalen 4

Cynnwys

Y Daith.....	1
Llwybrau	4

Y Daith

Ponty yn y glaw.
Er bod y dref yn newid,
nid yw chwaith yn newid dim.

Dim ond goddef Pontypridd mae Angharad yn ei wneud,
gan freuddwydio am adael rhyw ddydd.

Falle America. Neu Awstralia. Neu Sbaen.

Rhywle sy'n bell o'r glaw a diflastod y tŷ tawel
lle mae mam a dad yn siarad yr iaith yna gyda'i gilydd,
yn yr adegau rhwng cwympo mas a mynd i'r gwaith.

*

Pam Ponty?
Pam bod yr Eisteddfod eisiau dod i Bonty?

Mae'n brynhawn glawog, *boring*, arall.
Yn y gegin, mae mam yn gwneud
ta beth mae mamau'n ei wneud.

“Cyhoeddwyd y bore ma y bydd yr Eisteddfod Genedlaethol
yn galw yn nhref Pontypridd ym mis Awst y flwyddyn nesaf...”

“Ych. Ma’ mam yn gwrando ar Radio Cymru eto.
Radio hen bobol. Mae hi wastad yn stico Cymraeg mlaen.
Iaith hen bobol.”

Sgrolia o fideo
i fideo ar TikTok
a'r un hen gynnwys sy'n pasio'r eiliadau
ar brynhawn Sadwrn glawog.

Pam Ponty?
...Meddylia Angharad.

*

Fel diferion glaw yn plymio i Afon Taf,
glangia miloedd o leisiau ac acenion Cymraeg
ym Mhonty. Mae Stryd y Taf yn edrych yr un peth
i Angharad, ond...

“Ma hwn mor *weird*.
Mae pawb yn siarad Cymraeg.
Yn Ponty, *like*. Pam Ponty?”

Falle bod rhywbeth am y busnes Eisteddfod 'ma,
...meddylia Angharad.

*

Daw Snapchat wrth Gemma.
“Ffansi mynd i Faes B?”

Mae Gemma'n ynys o Gymreictod
yng nghanol môr o negeseuon
Saesneg yn ffôn Angharad.

Does ganddi ddim awydd mynd
i wrando ar fiwsig Cymraeg,
ond mae Gemma'n ffrind da
ac mae ffrindiau go iawn
yn brin.

“Yeah, ok, whatevs”
“Why are we doing this?”

Fe wnei di joio, yw ateb Gemma,
ond nid yw Angharad mor siŵr.

Mae'n debyg bod Dom a Lloyd
yn hedleinio heno,
ta pwy y'n nhw.

Double act country music
fel sydd ar Radio Cymru cegin mam,
siŵr o fod.

Ond yno'n y babell daw Dom a Lloyd
i'r llwyfan a'u lleisiau'n llawn
cyffro gan rapio rhythmau
nad yw Angharad wedi eu clywed
yn Gymraeg o'r blaen.

Wrth y bar, dyma'r ferch â'r llygaid
llawn sêr yn troi ati mewn acen
ryfedd.

“Tisho diod? Be' gymi di? Sophie dw i”
“Gaf fi hwnna plîs... Diolch”

“Acan o fan hyn di hwnna?
ti'n dod o Bonty?”
Mae Angharad yn nerfus, yn ofni cam dreiglo
neu ddweud y gair anghywir
allai wneud i'r ferch ddiflannu
fel tylwythen deg ar doriad gwawr.

“Ymm, ay, ydw, wy'n dod o Bonty”.

“Mae Ponty'n ameising! Y 'steddfod ora' erioed, 'swn i'n ddeud.”

Heb ddeall popeth a ddywedwyd,
mae'n synnu clywed bod Ponty'n “ameising”.

“Ponty'n ameising? Ody e?!”

Arweinia'r sgwrs at y gusan orau erioed...

Mae'n fore braf ym Mhonty.
Sleifia'r haul drwy'r llenni
i gyfarch Angharad gyda gwêñ.
A gwêl ei thref mewn ffordd
wahanol.

Y tu draw mae Comin Coedpenmaen
yn tywynnun yn heulwen Medi,
Graigwen yn goflaid i gyd
a'r Trallwng yn groeso hyd ei galon
a dyna Gilfynydd yn y pellter,
yn wincio nôl arni.

Enwau Cymraeg ydyn nhw i gyd
meddylia Angharad.
Cofia eiriau'r gerdd yna o'r ysgol
nad oedd hi wedi ei deall
tan nawr...
“Ni allaf ddianc rhag hon...”

Sgrolio drwy Tiktok a daw fideo o rapwyr Cymraeg
yn guriad drwy'r clustiau i gyfeiliant i guriad y galon,
a llifa'r atgofion o'r noson honno nôl yn Afon Taf
o fwrlwm drwy ei chof.

“Ma Ponty mor lysh!”

Mae'n snapchatio Gemma yn Gymraeg
(tra bod Radio Cymru 2 ymlaen)
i ofyn os ydy hi eisiau cwrdd am baned yn y dre;
mae eisiau sôn wrthi am Awst o sgwrsio â Sophie...

Aneirin Karadog

Llwybrau

Yr unig beth roedd gen i ar ôl gan Mam-gu a Tad-cu
oedd mwclis aur perffaith,
loced fach siâp calon o gwmpas fy ngwddf.
Dyweddodd pawb y byddwn i'n ei cholli
ond gwisgais y loced beth bynnag.
Wrth wisgo'r loced, meddyliais amdanyn nhw:
papur wal pinc ac aur,
tomatos a reis yn coginio,
hufen iâ fanila,
dwyo'n dal fy nghorff bach mewn ffotograff.
Gwisgais y loced ar fy mhen-blwydd yn ddeg oed.
Ac yn y diwedd, ar ôl y chwilio, a'r poeni,
roedd rhaid penderfynu
fod y loced ar goll.
Dim ond yr atgofion oedd ar ôl.
Heb y loced, ro'n i'n berson gwahanol -
gallwn i wedi dysgu Portiwgaleg,
neu fynd i'r eglwys ar ddydd Sul,
ond nawr, ro'n i jyst yn fi.
Mam-gu, Tad-cu, wnes i'ch siomi chi?
Ydych chi'n falch ohona i nawr?

Hen adeiladau'r dociau
cyllell finiog y tywydd oer
rwy'n meddwl amdanoch chi,
yn dechrau bywyd newydd yma yn y 40au.
Mam-gu yn mesur ffa coffi yn y siop,
yn codi llond llaw ac yn anadlu,
yn cofio'r bwthyn bach ar yr ynys
heb ddŵr na thrydan
y mynyddoedd a'r môr glas
ac eistedd gyda'i Mam-gu yn yr ardd bob nos.
Rwy'n dychmygu hi'n cwrdd â Tad-cu
dros y bwrdd brecwast yn y tŷ llety.
Mam-gu, meddyliodd hi,
wyt ti'n falch ohona i nawr?

Mam-gu, Tad-cu, ydych chi'n falch ohona i nawr?
Rwy'n cyffwrdd fy ngwddf lle bu'r loced yn hongian
ac yn meddwl amdanoch chi:
mewn bwthyn bach heb ddŵr na thrydan
neu dŷ llety'r dociau,
mewn ffenest gul uwchben y siop yn Riverside
ac ar ben y bryn yn Llanrhymni
yn cerdded i'r eglwys ar ddydd Sul.
Efallai bod pawb arall yn chwilio hefyd:
am rywle i guddio o'r glaw
am wyneb caredig dros y bwrdd brecwast
neu loced fach siâp calon.
Ac efallai, os dw i'n canolbwytio,
wna i'ch ffeindio chi,
yn dilyn y llwybrau roeddech chi'n arfer cerdded.
Chi, yn mesur ffa coffi,
coginio tomatos,
hymian emynau,
ac yn aros i fy nghroesawu i adref.

Nia Morais

Diolchiadau

Y Daith	Aneirin Karadog
Llwybrau	Nia Morais